

LITERKA

květen 2012

Květnová pranostika praví: „Máj – vyjdeme v háj.“ Klub přátel Památníku připravil i s ohledem na tuto moudrost našich předků romantickou vycházku loukami a lesy v okolí Ostrovačic, do míst, kde se tajně scházeli románoví hrdinové z Pohádky máje – Ríša a Helenka. Dáváte-li však přednost před krásami přírody výtvarům lidského ducha a jeho stavitelskému umění, přijměte pozvání k nejen „santiniovskému“ setkání s Janem Sedlákem, autorem publikace o nejvýznamnějším českém barokním architektovi, dle jehož návrhu vznikl mj. také rajhradský benediktinský klášter. Pokud je Vám zpřístupněná část zdejšího

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Květnová výročí
- » Muzejní noc
- » Průvodce kulturním děním a životním stylem
- » Literární kořeny Viléma Mrštíka
- » Tři otázky pro Jana Sedláka
- » Získali jsme

klášteřa dosud neznámá, využijte letošní Muzejní noci, při níž se nabízí možnost srovnání atmosféry tohoto nádherného místa za denního světla s tajemným nádechem prostor pod rouškou noci. Avšak ani ti, kteří zdejší prostory již důvěrně znají, nepřijdou zkrátka. Prohlídku historického sálu benediktinské knihovny, literárních

expozic a výstav Vám letos zpřijemní hned dvě překvapení. Více se dočtete uvnitř tohoto čísla našeho zpravodaje. Na setkání s Vámi i na Vaše podněty k našim programům se spolu s kolegy těší

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
května

Miroslava Juránková

Noc

*Kraj pohladila tma,
již obloha propletila světlem svých očí.
Do ticha si zdálky zpíval splav
a jeho píseň uspávala řeku.*

v květnu 1946

vydala v Ostravě Slezská literární skupina svůj časopis *Číslo*. Tato revue pro umění a kritiku byla původně plánována jako dvouměsíčník. Pokus o založení nového periodika byl však neúspěšný a vzniklo pouze jedno jediné číslo. Šéfredaktorem byl Drahomír Šajtar, literární historik a kritik a zároveň organizátor vědeckého života na Ostravsku a ve Slezsku. Časopis zprostředkoval čtenářům především literárněhistorické a muzikologické statě. Vedle nich v něm byly otištěny původní básně, např. Věry Bajnarové, Leopolda Kaňoka, Augustina Skýpaly, Ericha Sojky nebo překlady děl ruských básníků.

v květnu 1969

bylo v Brně ustanoveno *Sdružení Q*. Členové jednotlivých sekcí – literátů, výtvarníků, divadelníků, hudebníků a architektů – se společně představili poprvé výstavou v Olomouci a to v březnu 1970. Téhož roku se ve dnech 24. května až 28. června v brněnském Domě umění konaly tzv. Podvečery Q. Následně však byly další výstavy a akce na delší dobu zakázány. Přestože oficiálně Sdružení Q po celých devatenáct let nevystupovalo, jejich vzájemné kontakty přetrvávaly. V květnu 1989 bylo Sdružení Q opět obnoveno a v současné době čítá na 120 členů, kteří od února roku 1992 udržují kontakt prostřednictvím Kvě–buletýnu.

**Nejbližší akce a výstavy
Památníku písemnictví na Moravě**

Rendez-vous o desáté

Pravidelné čtvrtední mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více) na vybraná témata vždy v 10 hod.

3. května – Velká Morava; 10. května – J. A. Komenský; 17. května – Literární Morava; 24. května – Rukopisy; 31. května – Velká Morava

19. května, Muzejní noc 2012

Jako každý rok i letos bude Památník do sobotní půlnoci všem zájemcům volně přístupný. Návštěvníci se mohou těšit na následující programy:

S poezií Jana Skácela

Literární pásmo z básnických i prozaických textů Jana Skácela s hudebním doprovodem – 20 hod. a 21:30 (repríza).

Průvodce ze záhrobí

Historickou benediktinskou knihovnou provede duch Bedy Dudíka – 19:15 a 20:45.

22. května, 16 hod., přednáška Literární kořeny Viléma Mrštíka

Přednáška Romany Macháčkové, kurátorky výstavy Alois a Vilém Mrštíkové – Drama jihomoravské vesnice, z jarního přednáškového cyklu na téma Moravský realismus.

30. května, 17 hod., StřeDění: S Janem Sedlákem nejen o Santinim

Beseda s historikem umění, znalcem architektury historismu, secese a meziválečné moderny.

MUZEJNÍ NOC

Pokud se vypravíte v sobotu 19. května na Muzejní noc do Rajhradu, jistě nebudete zklamáni... Jsou pro Vás připraveny tentokrát hned dva doprovodné programy. Devadesát let od narození básníka Jana Skácela připomene komponované literární pásmo. V přednesu Pavla Zatloukala, člena divadelního souboru Divadla Husa na provázku, zazní básně i prozaické texty za hudebního doprovodu Jany Boudjaoui Havlové (začátek ve 20 hod., repríza ve 21:30). Pokud také nahlédnete přesně v 19:15 nebo ve 20:45 do osvětleného sálu historické knihovny, možná potkáte ducha jednoho z nejslavnějších mužů historie zdejšího kláštera, Bedy Dudíka...

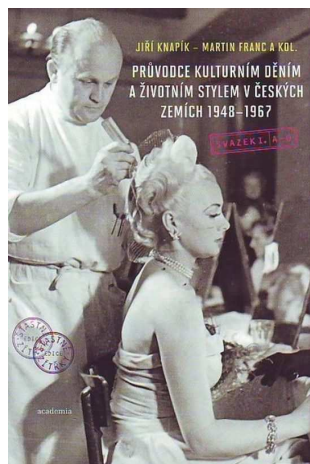

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z KLUBU PŘÁTEL

Nestihli jste některý z našich pořadů StřeDění nebo si naopak chcete atmosféru středečního podvečera připomenout? Zajímají Vás novinky z nabídky akcí Památníku, chcete své názory a nápady sdílet s ostatními? Fotografie, videa, pozvánky a řadu dalších zajímavostí najdete na profilu na Facebooku: *Památník písemnictví na Moravě – Klub přátel*. Staňte se i Vy přítelem Klubu a podílejte se tak na aktuálním dění v Památníku.

Průvodce kulturním děním a životním stylem

Čtenářům sledujícím knižní novinky jistě není třeba tento titul dlouze představovat. Již v okamžiku vydání bylo zřejmé, že se jedná o dílo překračující běžnou produkci, a to jak zaměřením, tak rozsahem. V minulém měsíci se k němu poutala pozornost také díky udělení ceny Magnesia Litera v kategorii Literatura faktu. Pokud Vás ale tento nakladatelský počín, stejně jako letošní udílení cen minuly, pak připomeňme, že *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967*

je dvousvazkovou encyklopedickou příručkou, která vznikla pod redakčním vedením historiků Jiřího Knapíka a Martina France. Obsahuje více než 1300 hesel, vztahujících se k... Ale k čemu vlastně? Jak ohraničit tak obtížně definovatelný pojem, jakým je životní styl „běžných lidí“ za celé dvacetiletí? Kdo jsou „běžní lidé“, co všechno zahrnout do jejich „životního stylu“ a z čeho jej vyčíst? Metodologických problémů, spojených jak s tvorbou hesláře, tak i zpracováním konkrétních hesel se už při krátkém

zamyšlení nakupí celá řada. Je však třeba říci, že se autoři s těmito úskalími vypořádali více než se ctí a už jejich vstupní definiční úsilí je třeba považovat za přínos díla. Klíč k encyklopedii představuje její úvodní studie, která tím, že nastolené téma synteticky shrnuje, přináší zároveň logickou a důvěryhodnou odpověď na otázku, o čem vlastně knize jde. Zmiňme alespoň jeden výrazný rys hesláře: rozšíření záběru mimo dějiny institucí a hmotné kultury směrem k sémantice pojmů používaných v dobové mluvě.

Literární kořeny Viléma Mrštíka

V pořadí druhá přednáška z letošního cyklu doplňujícího výstavu *Alois a Vilém Mrštíkové. Drama jihomoravské vesnice* je věnována prvním literárním a také překladatelským krůčkům mladšího z bratrů, Viléma. Již do doby středoškolských studií na brněnském gymnáziu spadají jeho první literární pokusy. Po prvním neúspěchu u maturity zkoušku

z dospělosti nakonec úspěšně složil v Praze, kde se při opakování posledního ročníku naplno věnoval také studiu ruského jazyka, následně i jako student práv navštěvoval ruský kroužek kolem T. G. Masaryka. Vstup mladého, temperamentního Moravana do pražských literárních kruhů byl prudký a vášnivý, snad jako všechno, co Mrštík kdy dělal. „Vilém Mrštík začal kritikou, beletristou stal se později. V Brožíkově Ruchu a

Ladeckého České Thalii skládal své dynamitové patrony, které vybuchovaly k hrůze všech počestných lidí a aristarchů literárních. Psal o Francouzích, Rusech, překládal – bouřil jako orkán – až se jednou ty články seberou a vydají, uvidí se, jak veliký byl podíl jeho na zevropštění našeho dosud plachého písemnictví,“ napsal o něm J. S. Machar. V hlavním městě se kolem mladého literáta soustředila skupina literátů – V. Hladík, H. G. Schauer, A. Sova, F. X. Šalda. Říkali si barbaři podle almanachu *Vpád barbarů*, který se chystali vydat. Prozaici z tohoto seskupení (Mrštík, Hladík, Schauer) byli velkými přívrženci francouzského naturalismu a ruského realismu. Mrštík velmi oceňoval Zolův přístup k naturalismu, v popředí jeho zájmu však stála Zolova díla teoretická. Obecně však k francouzskému pojetí tohoto směru přistupoval kriticky,

nesouhlasil s tendencí přílišného moralizování a snahy „napravovat“ společnost prostřednictvím tendenčních románů. Obracel svou pozornost i k literatuře ruské a polské. Jako překladatel už výběrem děl, která zprostředkoval české veřejnosti, naznačoval kritickou orientaci. Nejvýše řadil drama L. N. Tolstého *Vláda tmy*, považoval ho za největší a nejhlubší dílo celého 19. století. Překládal také Gogola, Burenina, Turgeněva, Dostojevského ad. Překládaná díla v nemalé míře často ovlivňovala vlastní Mrštíkovo dílo, např. v první sbírce povídek *Stíny* lze vystopovat vliv Boleslava Pruse. Je třeba zmínit i spisovatelův zájem o výtvarné umění. Sám maloval a pokoušel se i dostat na výtvarnou akademii, tato záliba se odrážela v jeho tvorbě a pod vlivem impresionismu ve výtvarném umění vzniklo i jeho nejznámější dílo *Pohádka máje*.

Nejen o Mrštíkově pojetí realismu a pohledu na uměleckou tvorbu si budeme povídat 22. května v 16 hod. na přednášce s názvem *Literární kořeny Viléma Mrštíka*.

3 OTÁZKY pro

Jana Sedláka

Jan Blažej Santini. Jeho stavby stále přitahují nové a nové obdivovatele. V čem především je nadčasovost jeho architektury?

Santini vytvořil styl, nejčastěji označovaný jako česká barokní gotika; někteří badatelé pokládají za vhodnější pojem gotizující barok. Ke gotizující tendenci přistupoval u Santiniho ještě symbolismus, schopnost promítat do architektury a její výtvarné výzdoby náročné ideové programy. Průkopníky této radikální větve barokní architektury byli Italové Francesco Borromini a Guarino Guarini, ale u Santiniho doznala tato koncepce svého vyvrcholení, dosáhla nejzazší meze, jež nemá nikde srovnatelnou dobu. Santiniho pojetí představuje synkretický styl, inspirovaný českou románskou, gotickou a manýristickou architekturou a zhodnocující nejprogresivnější italské a rakouské podněty. Všechny impulzy dokázal umělec přetavit do komplexního, veskrze originálního díla. Již za života byl vysoce oceňován početnou obcí mecenášů, ale plného pochopení se jeho vizionářský styl dočkal teprve na počátku minulého století, kdy

inspiroval český architektonický kubismus. Od té doby se jeho odkaz těší trvale narůstajícímu ohlasu, provázenému stále prohloubenějšími interpretacemi historiků umění. V návrzích a realizacích nejednoho z čelních představitelů současné světové architektonické scény, názorově pluralitní, nalezneme latentní afinitu s principy, které před čtvrt tisíciletím nastoloval Santini.

Působíte na Vysokém učení technickém v Brně. Jsou v současné době mezi studenty vyhraněné osobnosti s perspektivou přinést v budoucnu nové trendy v architektuře?

Jsem přesvědčen, že mezi studenty architektury na Vysokém učení technickém v Brně jsou osobnosti, které vstoupí do historie architektury. Opakovaně se potvrzuje skutečnost, že 10-15% z celkového počtu posluchačů představuje talentovanou a kreativní složku, která se postupem času výrazně uplatní. Sama škola, konkrétně úroveň jejího pedagogického sboru, hraje nemalou roli, ale nikoli jedinou. Představa slavného žáka slavného profesora platí jen omezeně. Na odboru architektury a pozemního stavitelství České vysoké školy technické v Brně, předchůdci dnešní Fakulty architektury, působili mezi válkami s výjimkou Jiřího Krohy, jediného avantgardisty, názorově tradičněji založení profesori a přesto vychovali početnou generaci funkcionalistů.

Do jakého období a na jaká místa nás zavede Vaše nová kniha?

Moje nová kniha má název *Vila Tugendhat. Prostor ducha a umění* a bude mou v pořadí desátou knihou. Vydá ji malé, rodinné nakladatelství FOTEP, což je zkratka známého brněnského fotografa Libora Teplého, který je autorem obrazového doprovodu. Do rukou zájemců by se měla dostat začátkem prázdnin. Když byla vila Tugendhat po dokončené revitalizaci a rekonstrukci slavnostně 29. února letošního roku otevřena, vzpomněl jsem si během vernisáže, že mě sem před šedesáti lety zavedla moje matka do dětského ústavu nápravného tělocviku, jemuž v té době objekt sloužil. Za dalších třicet let jsem do Tugendhatky vstoupil znovu jako odborný pracovník tehdejšího Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně, kdy zde probíhala tzv. první rekonstrukce, abych se pak s touto památkou kontaktoval pravidelně. Na závěr svých stručných odpovědí se znovu vrátím k Santinimu. Srovnání jeho staveb s architekturou Ludwiga Miese van der Rohe by se na první pohled mohlo jevit jako nepřipadné. Václav Richter, můj univerzitní učitel, ale už svého času spatřoval afinitu obou děl ve volném, otevřeném, optickém prostoru.

Historik umění a architektury prof. PhDr. Jan Sedlák, CSc., v současné době působí na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně. Věnoval svou pozornost např. slavným vilám brněnským, jihomoravským a kraje Vysočina. Zabýval se také uměním výtvarných umělců, je autorem několika monografií, např. Paul Gauguin a Henri de Toulouse - Lautrec

Přírůstky do Centrální knihovny Muzea Brněnska za měsíc duben:

Centrální knihovna

Kynčl, R.: Chlebiček z kameňa: paměti uječka Matěja Škrobáka. [Díl] III. Vyškov na Moravě: F. Obzina, 1944.

Mrštík, A.: Rok na vsi: Kronika moravské dědiny. Praha: J. Otto, [1914].

Dvořáčková-Malá, D.: Královský dvůr Václava II. České Budějovice: Veduta, 2011.

Předklášteří příruční

Mevaldová, H.: Drahomíra Stránská: osobnost evropské etnografie. Praha: Národní muzeum, 2011.

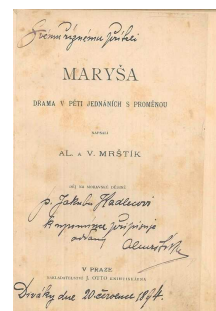
Získali jsme:

Sbírky Památníku obohatilo první knižní vydání slavného dramatu Aloise a Viléma Mrštíků Maryša (Praha: Jan Otto, 1894). Knihu věnoval svému příteli Jakubu Kadlecovi, řídícímu učiteli ze Sobotovic, Alois Mrštík 20. července 1894.

Za cenný dar děkujeme manželům Mileně a Petrovi Žižkovým!

Kulturně politický měsíčník **Červený květ** vycházel v letech 1956–1969 v Ostravě. Byl zaměřen na publikování kulturních, odborných či beletristických příspěvků autorů ze severomoravského regionu. Prostor byl věnován také publicistickému žánru se sociologickými tématy. Časopis obsahoval pravidelné rubriky, např. Nový hlas, Náš profil, Tribuna, Nové knihy či Zápisník. Překlady ze světové poezie vycházely v rubrice Dvakrát..., čtenáři se mohli těšit na kriminální povídky autora Milana Kyselého. Málo známí autoři regionu byli připomínáni v oddílu Zapomínání a zapomenutí. Do časopisu pravidelně přispívali mj. J. Nohavica st., J. Cink, V. Bajnarová, V. Holan, J. Seifert, J. Zahradníček, J. Tomeček, I. Kubíček, J. Kolárová či O. Rafaj nebo A. Sivek. Vyšly v něm ale i práce B. Hrabala, A. Lustiga či J. Škvoreckého.

Měli bychom zájem o všechna vydaná čísla.

PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Kláster 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Jiří David, Petra Křivová, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 5, ročník 6.